

**«ОҚУШЫЛАРДЫҢ SOFT SKILLS DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТИ ҚОЛДАНУ»**

Байғали Нұрасыл Серікұлы, Жамбылқызы Хүсни Хорлан
nurasylb005@gmail.com

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің
«6B01503-Информатика» ББ, 4-курс студенттері

Ғылыми жетекші – доцент, п.ғ.кандидаты Байганова А.М.

Қазіргі жаһандану, цифрландыру және ақпараттық қоғам жағдайында білім беру жүйесіне қойылатын талаптар айтарлықтай өзгерді. Бүгінгі күні білім алушыдан тек пәндік білім ғана емес, сонымен қатар тиімді қарым-қатынас жасай білу, командада жұмыс істеу, көшбасшылық таныту, жауапкершілік алу, уақытты басқару, мәселені шеше білу және өзгерістерге бейімделу сияқты икемді дағдылар да талап етіледі. Осындай қабілеттер жиынтығы soft skills ұғымымен сипатталады [1].

Soft skills дағдылары қазіргі еңбек нарығында, қоғамдық ортада және жеке өмірде табысты болудың маңызды алғышарттарының бірі болып отыр. Алайда бұл дағдылар көбіне теориялық оқыту арқылы емес, жүйелі тәрбие, әлеуметтік әрекет, тәжірибелік тапсырмалар және мақсатты қолдау арқылы қалыптасады. Сондықтан soft skills дамыту мәселесі тәрбие жұмысымен тікелей байланысты.

Бүгінгі педагогикалық тәжірибеде soft skills туралы зерттеулер көп болғанымен, олардың басым бөлігі кәсіби даярлық, бизнес, менеджмент немесе жалпы тұлғалық даму аясында қарастырылады. Ал бұл мәселені тәрбие жұмысы, педагогикалық сүйемелдеу, менторлық қолдау және психологиялық-педагогикалық диагностика негізінде жүйелі түрде қарастыру әлі де жеткілікті деңгейде дамымаған. Осы тұрғыдан алғанда, білім алушылардың soft skills дағдыларын дамыту мен тәрбие жұмысын дербестендіруге бағытталған цифрлық шешімдерді әзірлеу — қоғам үшін де, білім беру жүйесі үшін де өзекті міндеттердің бірі.

Осы қажеттілікті ескере отырып, зерттеу аясында жасанды интеллект элементтері негізінде білім алушылардың soft skills деңгейін анықтауға, нәтижесіне сәйкес жеке және топтық тапсырмалар ұсынуға, сондай-ақ педагогтер мен мамандардың жұмысын жүйелеуге арналған электрондық ресурс жобаланды. Мұндай ресурс білім алушының тұлғалық дамуын бақылауға ғана емес, оны мақсатты түрде қолдауға да мүмкіндік береді [2].

Зерттеу мақсаты: Жасанды интеллект негізінде оқушылардың soft skills дағдыларын дамытуға және тәрбие жұмысын жекелендіруге арналған цифрлық платформаның мүмкіндіктерін сипаттау және оның білім беру үдерісіндегі қолданылу тиімділігін негіздеу.

Зерттеу міндеттері

- soft skills дағдыларының білім беру жүйесіндегі рөлін анықтау;
- тәрбие жұмысын жекелендірудің педагогикалық маңызын сипаттау;
- жасанды интеллекттің білім беру саласындағы қолданылу мүмкіндіктерін қарастыру;
- әзірленген платформаның құрылымы мен мүмкіндіктері;
- мұғалім мен оқушы интерфейстерінің ерекшеліктерін сипаттау;
- платформаны тәжірибеде қолданудың артықшылықтарын талдау.

Зерттеу барысында ғылыми-педагогикалық әдебиеттерді талдау, цифрлық білім беру ресурстарын салыстыру, функционалдық модельдеу, интерфейс құрылымын жобалау және электрондық ресурстың мүмкіндіктерін сипаттау әдістері қолданылды.

Жұмыс аясында soft skills дағдыларын дамыту мен тәрбие жұмысын ұйымдастыруға арналған цифрлық шешімнің концепциясы ұсынылды. Платформа мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекеттесуді жеңілдетуге, жеке даму траекториясын қалыптастыруға және оқушылардың прогресін жүйелі түрде бақылауға бағытталған.

Ұсынылған жүйе білім беру үдерісіне тікелей енгізуге ыңғайлы болу үшін веб-платформа түрінде қарастырылды. Оның құрылымы қарапайым, түсінікті және қолданушыға ыңғайлы интерфейс қағидаларына сүйене отырып жасалды [3].

Қазіргі білім беру жүйесінде soft skills дағдыларын дамыту тек қосымша емес, негізгі бағыттардың біріне айналып отыр. Өйткені оқушының болашақта табысты болуы көбіне оның тек пәндік білім деңгейіне емес, сонымен қатар әлеуметтік және тұлғалық дағдыларының қалыптасуына байланысты.

Мұндай дағдыларды дамытуда барлық оқушыларға бірдей тәсіл қолдану әрқашан тиімді бола бермейді. Себебі бір оқушының коммуникациясы әлсіз болуы мүмкін, екіншісінде көшбасшылық қасиет жеткіліксіз болуы ықтимал, ал үшіншісі топпен жұмыс жасауда қиындық көруі мүмкін. Сондықтан әр оқушының қажеттілігін жеке анықтап, соған сай дамыту траекториясын ұсыну маңызды.

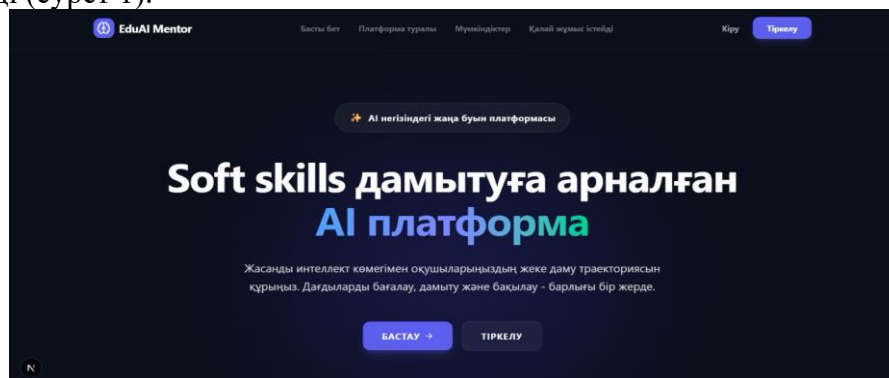
Жасанды интеллект осы жерде талдау құралы ретінде қолданылады. Ол оқушының тест нәтижелерін, белсенділігін және даму көрсеткіштерін ескере отырып, қандай дағдыларды дамыту қажет екенін анықтауға көмектеседі. Сонымен қатар мұғалімге де нақты ұсыныстар беріп, тәрбие жұмысын дербестендіруге мүмкіндік жасайды [4].

Әзірленіп жатқан электрондық ресурс оқушылардың soft skills дағдыларын дамытуға және тәрбие жұмысын жүйелеуге арналған цифрлық платформа ретінде ұсынылады. Платформа екі негізгі пайдаланушыға бағытталған:

- мұғалімдерге;
- оқушыларға.

Жүйенің негізгі идеясы – оқушылардың soft skills деңгейін анықтап, сол нәтижелер негізінде жасанды интеллект көмегімен жеке немесе топтық дамыту ұсыныстарын қалыптастыру.

Платформаның бастапқы бетінде оның мақсаты, қолдану саласы және негізгі артықшылықтары қысқаша таныстырылады. Бұл бөлім пайдаланушыларға жүйенің не үшін арналғанын, оның кімдерге пайдалы екенін және қалай жұмыс істейтінін түсінуге мүмкіндік береді (сурет 1).

1-сурет. Платформаның бастапқы беті.

Бұл бетте платформаның негізгі мақсаты, soft skills дағдыларын дамытуға бағытталуы және пайдаланушыға арналған бастапқы навигациялық бөлімдер көрсетілген.

Платформа мұғалімдер мен оқушыларға арналған ортақ цифрлық орта ретінде жобаланды. Мұғалім үшін ол бақылау, талдау және ұйымдастыру құралы болса, оқушы үшін жеке даму мен тапсырмалар алаңы ретінде қызмет етеді.

Мұғалімдерге арналған бөлімде сыныпты басқару, оқушылардың soft skills көрсеткіштерін бақылау, жеке және топтық ұсыныстарды қабылдау, сондай-ақ тәрбиелік іс-шараларды жоспарлау мүмкіндіктері қарастырылған.

Оқушыларға арналған бөлімде soft skills диагностикасы, жеке тапсырмалар жүйесі, даму ұсыныстары және орындалу барысын бақылау элементтері қарастырылған (сурет2).

Кімдерге арналған

Платформа мұғалімдер мен оқушыларға бірдей ыңғайлы

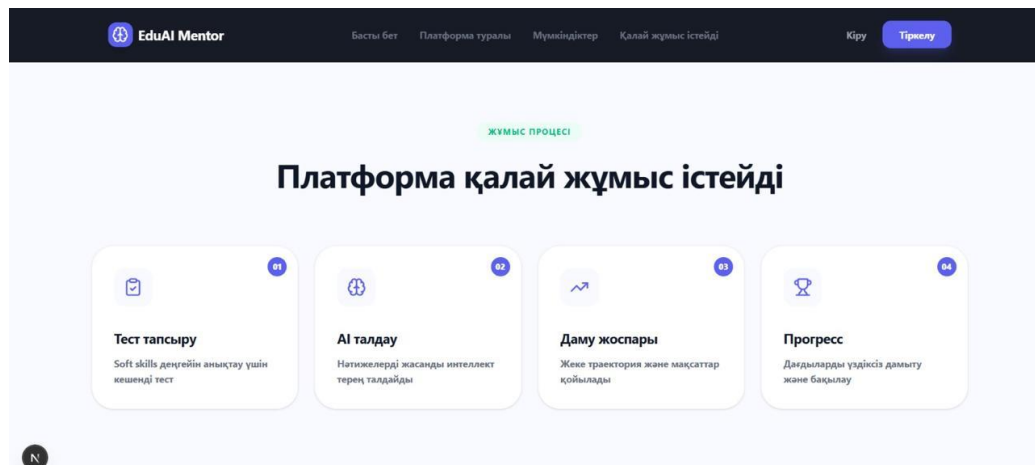
2-сурет. Платформаның мақсатты пайдаланушыларына арналған бөлім.

Бұл бөлімде жүйенің мұғалімдер мен оқушылар үшін қандай мүмкіндіктер ұсынатыны қысқаша сипатталған.

Платформаның жұмыс істеу принципі бірнеше кезеңге негізделген. Алдымен мұғалім жүйеге тіркеліп, өз сыныбын қалыптастырады. Кейін оқушыларға жүйеге кіруге арналған логин мен құпиясөз беріледі. Оқушылар жүйеге кіргеннен кейін soft skills деңгейін анықтауға бағытталған тесттерден өтеді.

Тест нәтижелері жасанды интеллект көмегімен талданып, әр оқушы үшін әлсіз немесе жеткілікті дамымаған дағдылар анықталады. Осыдан кейін жүйе оқушыға жеке тапсырмалар, даму ұсыныстары немесе тәрбиелік бағыттағы әрекеттер ұсынады.

Егер бір сыныпта немесе белгілі бір топта ұқсас әлсіз дағдылар анықталса, онда жүйе мұғалімге сол дағдыны дамытуға арналған ортақ іс-шаралар, тренингтер немесе топтық тапсырмалар ұсынады. Бұл мұғалімге тәрбие жұмысын тек жалпы жоспар бойынша емес, нақты қажеттілікке сүйене отырып ұйымдастыруға көмектеседі (сурет3).

3-сурет. Платформаның жұмыс істеу кезеңдері.

Суретте тестілеу, жасанды интеллект арқылы талдау, жеке даму жоспарын құру және прогресті бақылау кезеңдері көрсетілген.

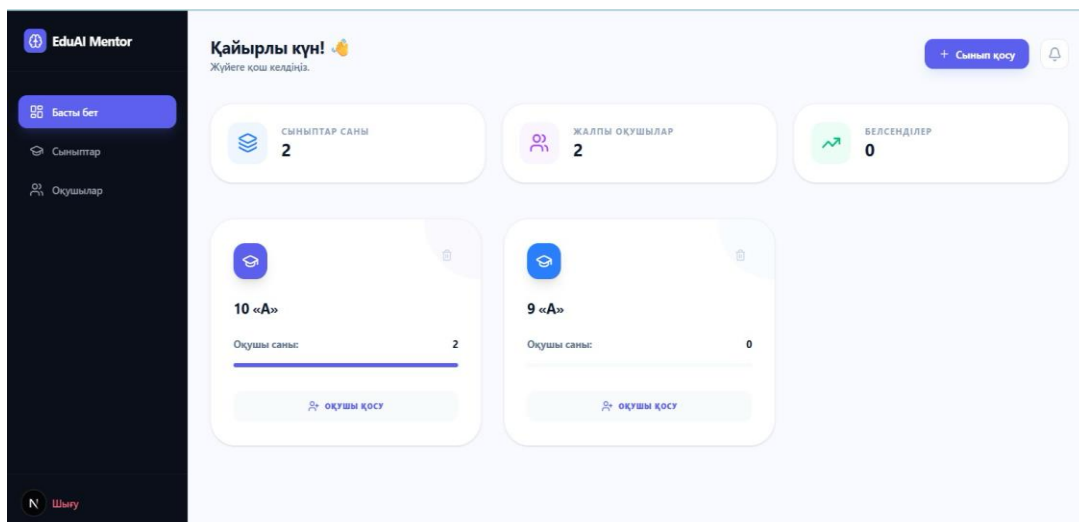
Платформаның негізгі артықшылықтарының бірі – мұғалімге арналған басқару панелінің болуы. Бұл панель арқылы мұғалім өз сыныбындағы оқушылар туралы қысқаша және жинақы ақпарат ала алады.

Мұғалім интерфейсінде:

- жалпы оқушылар саны;
- белсенді оқушылар саны;
- орташа прогресс көрсеткіші;
- оқушылар тізімі;

- soft skills деңгейі;
- жеке прогресс пайызы секілді мәліметтер көрініс табады.

Бұл бөлім мұғалімге қай оқушының қандай бағытта дамып жатқанын, қай оқушының белсенділігі төмен екенін және қандай soft skills бағытына көбірек назар аудару қажет екенін анықтауға көмектеседі (сурет 4).

4-сурет. Мұғалімнің жеке кабинетінің негізгі беті.

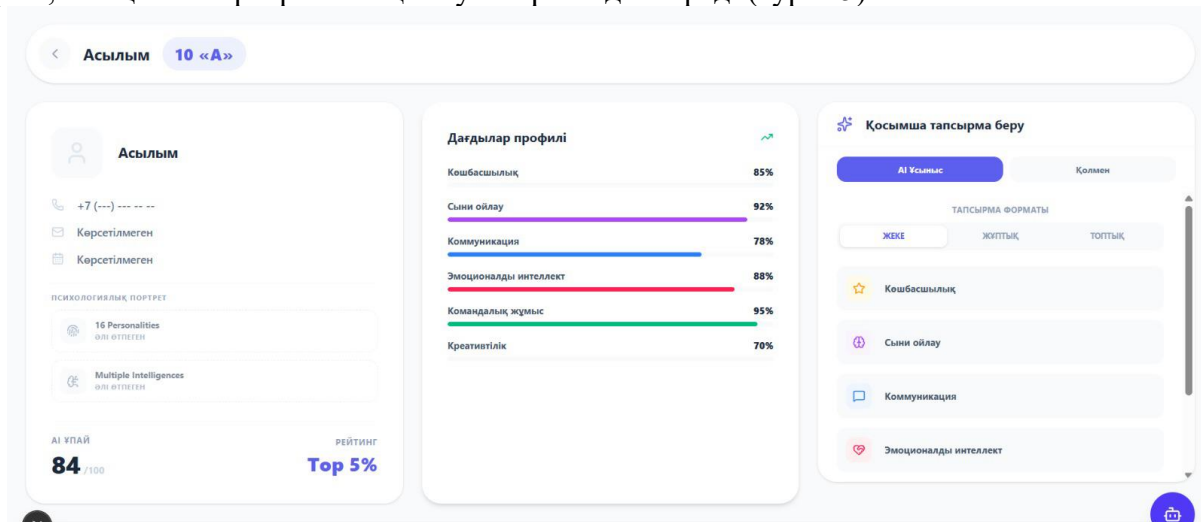
Бұл бетте мұғалім сыныптағы оқушылар саны, белсенділік деңгейі, орташа прогресс және әр оқушының даму көрсеткіштерімен таныса алады.

Оқушылар тізімінің жанында көрсетілетін пайыздық индикаторлар жүйенің бақылау функциясын күшейтеді. Мұғалім әр оқушының берілген тапсырмаларды орындау деңгейін визуалды түрде көре алады. Бұл тәрбие жұмысын нақты деректерге сүйене отырып жүргізуге мүмкіндік береді.

Платформада оқушы тек тапсырма орындаушы емес, өзінің жеке даму траекториясын көре алатын белсенді қатысушы ретінде қарастырылады. Оқушы жүйеге кіргеннен кейін өзіне берілген тапсырмалармен, ұсыныстармен және даму бағыттарымен таныса алады.

Жүйе оқушының әлсіз дағдыларын күшейтуге бағытталған тапсырмаларды кезең-кезеңімен ұсынады. Бұл тәсіл әр оқушының жеке қажеттіліктеріне бейімделген тәрбиелік орта құруға көмектеседі.

Мұндай жекелендірілген көзқарас оқушының өз дамуындағы жауапкершілігін арттырып, оның жеке прогресін бақылауға мүмкіндік береді (сурет 5).

5-сурет. Оқушының жеке даму беті.

Бұл бетте оқушыға арналған жеке тапсырмалар, soft skills бағыты және прогресс көрсеткіштері ұсынылады.

Жүйенің негізгі интеллектуалдық бөлігі – жасанды интеллект негізіндегі талдау механизмі. Ол тест нәтижелерін, оқушының белсенділігін және тапсырмаларды орындау динамикасын ескере отырып, даму бағытын ұсынады.

Жасанды интеллекттің платформаның жұмысындағы рөлі келесі бағыттарда көрінеді:

- soft skills деңгейін талдау;
- оқушының әлсіз дағдыларын анықтау;
- жеке тапсырмалар ұсыну;
- ұқсас қажеттілігі бар оқушыларды топтастыру;
- мұғалімге топтық немесе сыныптық іс-шаралар ұсыну;
- прогресті жүйелі бақылауға көмектесу.

Осылайша, жүйе мұғалімнің күнделікті тәрбие жұмысын автоматтандырмайды, бірақ оны ақылды түрде қолдайтын көмекші құралға айналады.

Ұсынылған цифрлық ресурс мектептегі тәрбие жұмысын заманауи цифрлық форматқа көшіруге мүмкіндік береді. Оның практикалық маңызы бірнеше қырынан көрінеді.

Біріншіден, жүйе мұғалімге әр оқушымен жеке жұмыс жүргізуге көмектеседі.

Екіншіден, soft skills дағдыларын тек жалпы сипатта емес, нақты талдау арқылы дамытуға жағдай жасайды.

Үшіншіден, оқушылардың белсенділігі мен прогресін визуалды түрде бақылауға мүмкіндік береді.

Төртіншіден, ұқсас әлсіз дағдылары бар оқушылармен топтық жұмыс ұйымдастыруға көмектеседі.

Бесіншіден, бұл жүйе тәрбие жұмысын жоспарлау мен жүргізуді жүйелі, ыңғайлы және заманауи етеді. Мұндай платформа болашақта мектептің тәрбие жоспарын цифрлық форматта толықтырушы құрал ретінде қолданылуы мүмкін.

Зерттеу аясында оқушылардың soft skills дағдыларын дамыту және тәрбие жұмысын жекелендіруге бағытталған жасанды интеллект негізіндегі цифрлық платформаның құрылымдық үлгісі ұсынылды. Платформаның бастапқы интерфейсі, пайдаланушыларға арналған бөлімдері, жұмыс логикасы және мұғалімге арналған бақылау панелі әзірленді [5].

Жоба нәтижесінде келесі мүмкіндіктерді қамтитын функционалдық орта қалыптастырылды:

- платформаның таныстырылым бөлімі;
- мұғалім мен оқушыға арналған бөлек кіру жүйесі;
- мұғалім тарапынан сынып пен оқушылар тізімін қалыптастыру мүмкіндігі;
- оқушыларға логин және құпиясөз беру жүйесі;
- soft skills деңгейін анықтауға арналған тестілеу механизмі;
- жасанды интеллект негізінде жеке ұсыныстар мен тапсырмалар ұсыну;
- ұқсас әлсіз дағдылары бар оқушыларға арналған топтық дамыту ұсыныстары;
- мұғалімге арналған прогресс пен белсенділікті бақылау тақтасы.

Платформаның интерфейсі түсінікті және пайдаланушыға ыңғайлы етіп жобаланған. Бұл оны мектеп тәжірибесінде қолдануға қолайлы етеді. Сонымен қатар жүйе әрі қарай кеңейтіліп, қосымша модульдермен толықтырылуы мүмкін.

Ұсынылған цифрлық платформа қазіргі білім беру жүйесіндегі маңызды қажеттіліктердің біріне – тәрбие жұмысын жекелендіруге жауап береді. Дәстүрлі тәсілде мұғалім көп жағдайда барлық оқушыларға бірдей бағыт ұсынса, бұл жүйе әр оқушының жеке ерекшелігін ескеруге мүмкіндік береді.

Жасанды интеллектті пайдалану арқылы soft skills дағдыларын дамыту үдерісі неғұрлым мақсатты және бейімделген сипат алады. Бұл оқушының өзіндік дамуына ықпал етіп қана қоймай, мұғалімге де нақты әрі пайдалы талдамалық қолдау береді.

Сонымен бірге мұндай жүйелерді енгізуде педагогикалық этика, деректер құпиялылығы, ұсыныстардың сапасы және мұғалімнің рөлін алмастырмау секілді мәселелер де ескерілуі қажет. Сондықтан жасанды интеллект бұл жағдайда мұғалімді алмастыратын құрал емес, оны қолдайтын және тәрбие жұмысын тиімдірек ұйымдастыруға көмектесетін цифрлық серіктес ретінде қарастырылуы тиіс.

Қорытындылай келе, оқушылардың soft skills дағдыларын дамыту және тәрбие жұмысын жекелеңдіру мақсатында жасанды интеллектті пайдалану қазіргі білім беру жүйесі үшін өзекті әрі перспективалы бағыт болып табылады.

Ұсынылған платформа мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекеттесуді жүйелеуге, оқушының жеке даму ерекшеліктерін ескеруге және soft skills бағытындағы тәрбиелік жұмысты неғұрлым тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Жүйе арқылы оқушылардың әлсіз дағдыларын анықтап, оларға бейімделген жеке тапсырмалар мен ұсыныстар ұсынуға, сондай-ақ сынып деңгейінде ортақ тәрбиелік іс-шараларды жоспарлауға болады.

Осылайша, жасанды интеллект негізіндегі мұндай цифрлық шешімдер білім беру ұйымдарында тәрбиелік қызметті жаңғыртуға, оны дербестендіруге және оқушылардың жан-жақты дамуын қолдауға елеулі үлес қоса алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Soft skills: (жұмсақ дағдылар) [Электрондық ресурс] // Bilim-all.kz. – 2021. – 22 желтоқсан. – Қолжетімділік режимі: <https://bilim-all.kz/article/16904> (қаралған күні: 12.02.2026).

2. Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century [Электрондық ресурс] / National Research Council. – Washington, DC: The National Academies Press, 2012. – Қолжетімділік режимі: <https://nap.nationalacademies.org/catalog/13398/education-for-life-and-work-developing-transferable-knowledge-and-skills> (қаралған күні: 12.02.2026).

3. Otahanova Sh. M. The concept of artificial intelligence and its role in education // *International Journal of Artificial Intelligence*. – 2025. – Vol. 5, No. 05. – P. 3–6. – American Academic Publishers. – URL: <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/4244> (қаралған күні: 12.02.2026).

4. Report finds artificial intelligence risks in education outweigh benefits [Электрондық ресурс] // EdSource. – 2024. – Қолжетімділік режимі: <https://edsources.org/updates/report-finds-artificial-intelligence-risks-in-education-outweigh-benefits> (қаралған күні: 12.02.2026).

5. AI in Schools: Pros and Cons [Электрондық ресурс] // College of Education, University of Illinois Urbana-Champaign. – 24.10.2024. – Қолжетімділік режимі: <https://education.illinois.edu/about/news-events/news/article/2024/10/24/ai-in-schools--pros-and-cons> (қаралған күні: 12.02.2026).